

Janez Okorn

(1901–1925)

Špela Omahen Regovc

*Človek ne sme biti smetnjav klas,
ki nastavi zrnje, a ga prevleče
s črnim ovojem gnilobe,
biti mora kot vinska trta,
ki goji grozd v bučanju nevihte
in v objemih solnca,
goji svoj plemeniti sad,
dokler ne dozori v opojno slast okusa
in v plačilo njemu, ki ga je negoval.*

(J. Okorn:
Slovenskemu abiturientu
v spominsko knjigo)

Življenjepis (13. 11. 1901–27. 2. 1925)

Janez Okorn je bil prvorojenec Jožeta Okorna – Kovkarja in Marije Vodnik. Rodil se je 13. novembra 1901 v Zgornji Luši v župniji Sv. Lenart nad Škofjo Loko. V družini je bilo šest otrok, poleg Janeza še Ana, Julka, France, Tone in Marjanca. Kot kajžarskemu sinu mu siromaštvo ni bilo tuje. Vendarle sta oče in mati Janeza uspela podpreti in sta ga po ljudski šoli v Škofji Loki poslala na šolanje v Kranj, kjer je z odliko končal gimnazijo, nato pa vstopil v ljubljansko semenišče. Bil je eden najsiriromašnejših študentov in ves čas šibkega zdravja, med študijem so ga gmotno podpirali dobrotniki. Zgodaj je zbolel za jetiko in kot četrtoletnik umrl v svojem 23. letu še pred zaključkom študija. Na smrtni postelji je daroval svojo obleko in vse svoje prihranke misijonu dr. Gnidovca v južni Srbiji.

O njegovem značaju vemo toliko, kolikor je bilo moč razbrati iz nekrologov njegovih prijateljev. O njegovih nazorih največ pove njegovo delo. Vsa gimnazijska in semeniška leta je bil vnet kongreganist. Okorn je bil pristaš modernega katoliškega gibanja, zanimal se je za misijonska vprašanja. Privlačila ga je Amerika in sočuten je bil s Slovenci – trpini, ki so šli čez lužo služiti kruh, pa tudi s sonarodnjaki s podjarmljene Goriške. Srce mu je hrepenelo po Rusiji, peklil ga je verski razkol med Slovani. Opisovali so ga kot človeka preprostega obnašanja, skromneža, ki pa je bil velik učenjak. Vemo, da je bil ubog, svojo boleost in bolečino je vedno zadrževal zase. O tem, iz kakšnega testa je bil, nam nekaj malega povedo zapisi njegovih tovarišev in literarnih sotrudnikov v njegovo slovo. Jože Jagodic, pisec, bogoslovec in urednik škofijskega lista, se ga v nekrologu, objavljenem 3. marca 1925 v Slovencu, spominja takole:

"Tvoj duh, tvoja poezija, Tvoja nad vse globoka misel stoji živo med nami. Bil si pač človek, o katerih pravimo, da so izredni. Ne laskam se, vsi smo o tebi sodili tako. Ko si kot abiturient z borimi osemnajstimi leti stopil med nas, smo vedeli, da nisi kakor eden tistih, ki smo te obkrožali. Nebogljen in po zunanosti neznoten kakor otrok, si bil po duhu dozorel mož. Videli smo Te plahega in ponižnega, in slišali velikega, nedoseženega. Vse, kar si nam povedal, je bilo kakor iz nezaslutenih dalj, kakor pesem, nikdar zaslišana in nikdar izpeta. [...] Zadnja dva letnika prerano umrlega Mentorja sta polna Tvojega peresa. Ti si doumel tisto, da je v umetnosti misel hrbtnica vsega, da je misel ono, ki tvori ogrodje umetnini, četudi je res, da je ustvarjanje in uživanje umetnine neka skrivnost, ki spi v duši vsakega, a zlasti v duši umetnika, in da se notranja subjektivna meja, po kateri umetnik ustvarja in motri delo, tako tudi zakoni lepote, ne dajo enostavno ujeti v mrežo filozofskih in estetičnih definicij."

Da je bil akademik najlepših zmožnosti, potrjujejo njegova pesniška in prozna dela ter literarnoteoretični prispevki, ki jih je med študijem objavljaval v katoliških revijah in mladinski periodiki. Največ njegovih del je bilo objavljenih med letoma 1921 in 1923 v Mentorju, listu za srednješolsko dijaštvo, ki je izhajal v Zavodu sv. Stanislava v Šentvidu nad Ljubljano. Svoja pisanja je prispeval tudi v Križ na Gori (revijo, ki jo je ustanovilo radikalno katoliško gibanje), Katoliške misijone, Novi čas – delavski list, Angelček, Almanah katoliškega dijaštva, pod psevdonimom Jože Strehar pa so mu nekaj zapisov objavili, tudi posthumno, v reviji Orlov Mladost.

Oreharjev Francelj

Črtica

Dobro se še spomnim starega Oreharja. Kdo v naših hribih pa ga tudi ni poznal, tistega starega berača, ki je najraje jemal žito in fižol ter naberačeno blago vedno pošteno zapil.

Včasih je bilo drugače, seveda včasih, pred leti. Nedeljsko popoldne. Ponosno gleda zlato jabolko raz zvonika na hiše, ki se spričo njega zde tako nizke. Golobi frfotajo preko streh, drugače vlada božji mir. Le iz vaške gostilne hrešči harmonika.

Začuje se peket konjskih kopit. Oreharjev Francelj je prijezdil. Pol ure ima do vasi, pa ob nedeljah rajši jezdi, kot bi prihajal peš. K maši zjutraj ga ni, a popoldne pride gotovo v gostilno.

Še na konju vpije: "Žejen sem, dajte mi vina!"

Urno mu prineso štefan vina. Pa tudi konju se dobro godi. Kaj bi Franceljnov konj pil samo vodo, sramota bi bila za Oreharjev dom, zato mu nalijejo vina v škafo vode, ki mu jo nudijo.

Francelj ropota s srebrnimi tolarji v žepu in izprašuje: "Kdo ima toliko srebra? Pri nas je tolarjev na kupe!" Družba ponižno molči. Molči in je vesela, ker ve, da bo za te tolarje pila in jedla vsa gostilna vse popoldne, ves večer, vso noč in še kos jutra povrhu.

Mine dan, mine teden. Oreharjev Francelj se vrača ponoči proti domu. Zakasnili se je v mestu. Potrka na okno gostilne. "Kdo je?" - "Jaz, Oreharjev, ali spite?" - "O ne, pri nas nikoli ne spimo, naša hiša je vedno odprta. Boš pa nocoj kar pri nas ostal, saj je itak že pozno." Sladka je beseda gostilničarja, ker ve, da ima Francelj tolarje, in če tudi bi jih ne imel, saj ima lepo in novo poslopje in živino in njive in gozdove.

Pa prišel je čas, ko Oreharjev Francelj ali pravzaprav Orehar, saj je bil gospodar, ni imel več ne hiše, ne njiv, ne gozdov, ne pedi zemlje, ne krajca v žepu.

Ponoči potrka na okno gostilne. "Kdo je?" vpraša nejevoljen glas. "Jaz sem, Orehar!" - "Pri nas ponoči spimo in nikomur ne odpiramo. Ponoči ima vsakdo rad mir!" In Orehar gre naprej po cesti in prespi ostanek noči pod suho tepko.

Ko sem bil še otrok, je Orehar zmrznil na nekem skednju. Ljudje so se takrat kregali, da bodo imeli spet stroške za beračevo krsto in pogreb.

Janez Okorn iz Zgornje Luše (Mladost 1925)

